

BÖLÜM 6

ÇOCUK EDEBİYATINDA YER ALAN HALK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNİN KÜLTÜR AKTARIMINDAKİ İŞLEVLERİ

Ali Osman ABDURREZZAK¹

GİRİŞ

Çocuk edebiyatı Batı'da erken zamanlarda başlamış olup Türkiye'de çok sonraları önem kazanmıştır. Dünya genelinde halk edebiyatının sözlü kültür ile aktarılan ürünlerinden ziyade yazılı ve literatürde edebi bir kimlik kazanmaya başlaması 1970'li yıllardır. İlk olarak Fransa'da Fenelon'un *Telemak* adlı eseri, La Fontaine'nin fablları, Perrault'un masalları ilk örnekler arasında yer almaktadır. Sonraki yüzyıllarda çocuk edebiyatına olan ilgi artarak devam eder. Fransa'dan sonra İngiltere'de Daniel Defoe'nun *Robinson Cruose*, Almanya'dan, Grimm Kardeşler'in *Çocuklara ve Ev Halkına Masalları*, Danimarka'dan *Andersenden Masallar* gibi eserler çocuk edebiyatında ses getirmiş ve çocuk eğitimi için de gerekli görülmüşlerdir. Bu eserler, sonrasında Türkçede olduğu gibi farklı dillere çevrilerek dünya çocuk klasiklerinde yerini almışlardır. “Tanzimat'ın ilanından sonra ortaya çıkmaya başlayan çocuk edebiyatı akımına dolaylı yoldan bir hizmet olarak görülebilecek çeviri faaliyetleri günümüzde de bu alanda önemli bir yer tutmaktadır” (Dedeoğlu, 2013, s. 289). Doğu kültürüne ait *Ali Baba ve Kırk Haramiler*, *Gemici Sinbad*, *Alaaddin ve Sihirli Lambası*, *Binbir Gece Masalları* gibi eserler de çeviri kitaplar arasında yer almaktadır.

¹ Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Türk Halk Edebiyatı AD., ali-37@hotmail.com

Bu bağlamda halkların kendi öz benliklerinin oluşumunda dil, vatan, bayrak gibi değerlerin yanında yukarıda aktarılan halk kültürü ürünleri de edebiyatın her alanında gelecek nesiller için kıymetli bir yere sahiptir. Kültür bir millet için itici güç, motivasyon kaynağı, dinamik bir olgudur. Kolektif bilincin oluşmasında sınırları çizebilen, zamana göre değişim gösterip ait olduğu toplumu bir arada tutmakla mükellef bir yapıya sahip anlamlar ve kurallar bütünü olan kültür, geniş bir şemsiyedir ve gölgesinde yer alan birçok değer gibi halk kültürü ürünleriyle çocuk ile olan bütünlüğü sağlayabilecek bir güce sahiptir. Kültürel bozulmanın önüne millî değerler içerisinde yer alan halk kültürü unsurlarının çocuk edebiyatına aktarımı ile geçilebilir. Halk kültürü ürünlerinin az sözle çok şey söyleme, eleştirel düşündürebilme, tartışabilme, sorun çözebilme, hayal kurdurabilme gibi bilişsel yararları olduğu gibi kimlik ve benlik oluşumunda da başat rol oynadığı aşikârdır.

KAYNAKLAR

- Arslan, F. (2015). Simge ve değer yüklemesinin kıyısında şiirsel bir söylem: Cengiz Aytmatov'un sembolik dili ve deniz kıyısında koşan ala köpek. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 5, 53-65.
- Barut, E. & Odacıoğlu, C. M. (2019). Çocuk edebiyatı çeviri eserlerinde kültürel aktarım incelemesi: Oliver Twist örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (62), 66-70.
- Barutçu, T. & Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *Bilig*, 86, 183-209.
- Bauman, Z. (2015). *Akışkan modern dünyada kültür* (Çev. İhsan Çapcıoğlu-Fatih Ömek). Atf Yayınları.
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınevi.
- Campbell, J. (2013). *Kahramanın sonsuz yolculuğu*. Kabalıcı Yayınları.
- Çelebioğlu, A. (1982). *Türk ninniler hazinesi*. Kitabevi Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk dünyası edebiyatı tarihi*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Dedeoğlu, H. (2013). *İlkokullarda çocuk kitapları ve dergileri*. Çocuk edebiyatı (Ed: Mübeccel Gönen) ss. 285-303. Eğiten Kitap.
- Duralı Ş. T. (2000). *Çağdaş küresel medeniyet*. Dergâh Yayınları.
- Duymaz, A. (2000). *Tekerlemeler*. Akçağ Yayınları.
- Duymaz, A. (2002). *İrfanı arzulayan sözler tekerlemeler*. Akçağ Yayınları.
- Eagleton, T. (2005). *Kültür yorumları* (Çev. Özge Çelik). Ayrıntı Yayınları.
- Eker, Ö. G. (2009). *İnsan kültür mizah-eğlence endüstrisinde tüketim nesnesi olarak mizah*. Grafiker Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk edebiyatına giriş*. Akçağ Yayınları.
- Elkind, D. (2001). *Değişen dünyada çocuk yetiştirme ve eğitim, dünyada ve Türkiye'de değişen çocukluk*. (Haz.B. Onur), ÇOKAUM Yayınları.
- Felski, R. (2016). *Edebiyat ne işe yarar?* (Çev. E. Ayhan). Metis Yayınları.
- Gönen, M. & Veziroğlu, M. (2013). *Çocuk edebiyatının genel hedefleri*. Çocuk edebiyatı (Ed: Mübeccel Gönen) ss.1-14. Eğiten Kitap.
- Güney, C. E. (1971). *Folklor ve halk edebiyatı*. Millî Eğitim Basımevi.

- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitabevi.
- Hasdedeoğlu, O. M. (2019). *Halide Edip ve Yakup Kadri'nin romanları ekseninde Türk edebiyatının ulus-devlet oluşumuna etkisi*. Kesit Yayınları.
- Huizinga, J. (2006). *Homo ludens-oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme*, (Çev. M. Ali Kılıçbay). Ayrıntı Yayınları.
- Karagül, S. (2019). Çocuk edebiyatının temel işlevleri: Felski'nin yaklaşımı doğrultusunda bir değerlendirme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 334-351.
- Kayabaşı, A. O. & Günindi, Y. (2016). Çocuk oyunlarında tekerlemenin yeri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5 (13), 19-30.
- Köktürk, M. (2006). *Kültürün dünyası: kültür felsefesine giriş*. Hece yayınları.
- Kumartaşoğlu, S. (2017). *Türk fıkra kültürü*. "Gülme kuramları ve fıkralar". (Ed. Kürşat Öncül & Songül Çiçek), ss.149-162. Akçağ Yayınları.
- Kunos, I. (2013). *Türkçe ninnileri*. (Haz. Nilgün Çıblak Coşkun). Otorite Yayınları.
- Lieberman, J. (2017). Medyalar masal anlatısını öldürüyor. *TRT Akademi*, 2(4), 544-561.
- Oğuz, M. Ö. (2014). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. Anı Yayıncılık.
- Sakaoğlu, S. (2009). *Efsane araştırmaları*. Kömen Yayınları.
- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram*. (Çev. Selime Güzelsan, İbrahim Gündoğdu). Babil Yayınları.
- Şimşek, Ş. & Bulut, F. (2022). Abdullah Harmancı'nın hışırta avcısı adlı eserinde kültür aktarımı. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 8 (1), 37-66.
- Şirin, M. R. (2016). Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili*, CX (780), 12-31.
- TDV İslâm Ansiklopedisi (1994). *Edebiyat maddesi*, Orhan Okay. 10. cilt, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tekin, A. (1995). *Edebiyatımızda isimler ve terimler*. Ötüken Yayınları.
- Turhan, M. (1987). *Kültür değişimleri-sosyal psikoloji bakımından bir tetkik*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- Wellek, R. & Warren A. (1983). *Edebiyat biliminin temelleri*. (Çev. A. E. Uysal), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yılar, Ö. (2015). *Halk bilimi ve eğitim*. Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldırım, D. (1976). *Türk edebiyatında Bektaşî tipine bağlı fıkralar (inceleme-metin)*. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- Zijdeveld, A. C. (2013). *Kültür sosyolojisi - kültür sosyolojisine ve metodolojisine giriş*. (Çev. K. Canatan). Açılım Kitap.